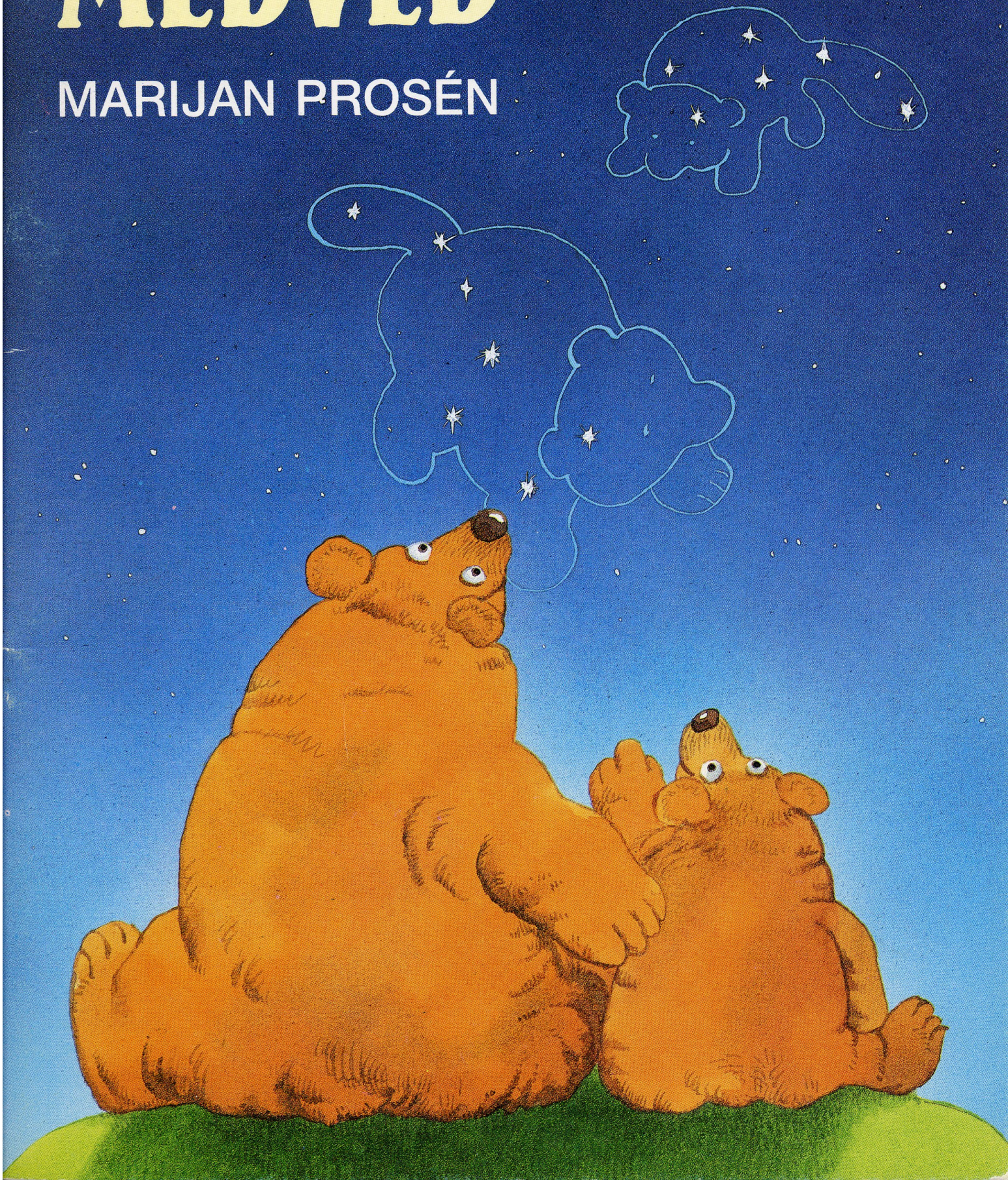

VELIKI IN MALI MEDVED

MARIJAN PROSÉN

Marijan Prosén

VELIKI IN MALI MEDVED

Ilustracije Matjaž Schmidt

**LJUBLJANA
1990**

VSEBINA

ZVEZDNO NEBO NAD NAMI	5
VELIKI IN MALI MEDVED	7
VOLAR	9
LIRA	11
LABOD	14
OREL	17
PERZEJ	19
ANDROMEDA	22
VOZNIK	24
DVOJČKA	26
ORION	28
ASTRONOMSKE VSEBINE	32

ZVEZDNO NEBO NAD NAMI JE ODPRTA KNJIGA ZGODB

Z ZVEZDAMI POSUTO NEBO SE ZDI VELIČASTNO IN TUDI NEKOLIKO SKRIVNOSTNO. PONOČI VIDIŠ NA NEBU VELIKO ZVEZD. SAM PRI SEBI NAJBRŽ MISLIŠ, DA JIH VIDIŠ NEŠTETO. A NI TAKO. V JASNI NOČI BREZ LUNE NA NEBU VIDIŠ S PROSTIM OČESOM NEKAJ TISOČ ZVEZD. DALJNOGLED TI JIH SEVEDA RAZKRIJE MNOGO VEČ.

DANES VEMO, DA SO ZVEZDE OGROMNE OKROGLE KEPE ŽAREČEGA PLINA. TO SO DALJNA SONCA V BREZMEJNIH GLOBINAH PROSTORA. TAKO ZELO SO ODDALJENE, DA JIH CELO Z NAJBOLJŠIM DALJNOGLEDOM VIDIŠ LE KOT BOLJ ALI MANJ SVETLE PIKE.

ČLOVEK ŽE TISOČLETJA OPAZUJE ZVEZDE. V DAVNI PRETEKLOSTI JE NEKATERE ČASTIL PO BOŽJE. V RAZPOREDITVI ZVEZD NA NEBU – V OZVEZDJIH – JE VIDEL RAZNE PODOBE PRAVLJIČNIH BITIJ, ZANIMIVIH LJUDI, ŽIVALI, PREDMETOV. IZ TEGA, KAR JE VIDEL IN SI PREDSTAVLJAL, JE SPLETEL MNOGO ZGODB – MITOV. SKORAJ Z VSAKIM OZVEZDJEM JE POVEZANA KAKA ZGODBA.

IN TAKO JE ZVEZDNO NEBO NAD NAMI ODPRTA KNJIGA ZGODB. V NJIH ČESTO NASTOPAJO VSEMOGOČNI IN NESMRTNI PRAVLJIČNI BOGOVI TER NENAVADNO JUNAŠKI POLBOGOVI – HEROJI Z NADČLOVEŠKO MOČJO, IZREDNO BISTROUMNOSTJO, IZNAJDLJIVOSTJO IN PRETKANOSTJO. LJUDEM POMAGAJO TAKO, DA UNIČUJEJO RAZNE ČLOVEŠKE IN ŽIVALSKÉ POŠASTI, DIVJE ZVERI, NEVARNE PTICE, KRUTE RAZBOJNIKE. VČASIH PA SE V ZGODBAH ZRCALIJO TUDI DOBRE IN SLABE LASTNOSTI NAVADNEGA ZEMLJANA, NJEGOVA BORBA Z NEPOKORJENO NARAVO, TRPLJENJE IN RADOST NJEGOVEGA ŽIVLJENJA, NJGOV STRAH IN HREPENENJE, PORAZ IN ZMAGA.

TE ZGODBE SO LEPE IN ZANIMIVE. DESET JIH PRINAŠA TA KNJIŽICA. VSEH DESET PRIPOVEDUJE O ZVEZDAH IN OZVEZDJIH, KI JIH VIDIŠ IZ NAŠIH KRAJEV.

VELIKI IN MALI MEDVED

STAROGRŠKEMU KRALJU LIKAONU SE JE RODILA HČI. ZRASLA JE V PRELEPO MLADENKO. MNOGO MLADENIČEV OČETOVE DEŽELE JE OČARALA S SVOJO LEPOTO. V LEPO-TICO PA SE JE ZALJUBIL TUDI POGLAVAR VSEH BOGOV, SAM VSEMOGOČNI ZEVS. IZ NJUNE LJUBEZNI JE LEPA LIKAO-NOVA HČERKA POVILA SINA ARKADA.

ZA ARKADOVO ROJSTVO JE KMALU ZVEDELA LJUBO-SUMNA IN ZELO PREPIRLJIVA ZEVSOVA ŽENA, BOGINJA HERA. ZASOVRAŽILA JE MOŽEVO LJUBICO IN SKLENILA, DA SE JI BO KRUTO MAŠČEVALA. SVOJO MAŠČEVALNO GROŽ-NJO JE URESNIČILA. MOŽEVO LJUBICO JE ZAČARALA V MEDVEDKO.

ARKAD JE ZRASEL. NEKOČ JE ŠEL NA LOV. V GOZDU JE NALETTEL NA OKORNO MEDVEDKO. NI VEDEL, DA JE MEDVEDKA PRAVZAPRAV NJEGOVA ZAČARANA MATI. ŽE JO JE HOTEL USTRELITI. TODA ZEVS, KI JE LJUBLJENO MEDVEDKO STALNO VAROVAL, JO JE V ZADNJEM HIPU REŠIL. V ISTEM HIPU PA JE ŠE SVOJEGA SINA ARKADA SPREMENIL V MEDVEDKA.

DA PA BI OBA SVOJA LJUBLJENCA IMEL PRED OČMI IN JU VEDNO LAHKO GLEDAL, JU JE ZEVS NATO POSTAVIL NA NEBO, KJER OD TEDAJ SVETITA OZVEZDJI VELIKI IN MALI MEDVED. TU, NA NEBU, STA SE MU ZDELA NJEGOVA LJUB-LJENA VAROVANCA ŠE LEPŠA KOT NA ZEMLJI. PRAV UŽIVAL JE, KO JU JE VSAKO NOČ OPAZOVAL. TO PA JE MAŠČE-VALNO HERO ŠE BOLJ RAZTOGOTILO. OD SVOJEGA BRATA POZEJDONA, BOGA MORSKEGA KRALJESTVA, JE ZAHTEVA-LA, NAJ NEBESNI MEDVEDKI – VELIKEMU MEDVEDU PRE-

NEBESNI MEDVEDEK – MALI MEDVED PA SVOJI NEBESNI MATERI ZVE-
STO SLEDI IN BREZ PRESTANKA ZA NJO HITI IN HITI.

POVE VSTOP V MORSKO KRALJESTVO, DA BI TAKO
MEDVEDKA OD ŽEJE UMRLA.

POZEJDON PA NI POPOLNOMA UGODIL SESTRINI ŽELJI.
KO KROŽI NEBESNA MEDVEDKA OKROG NEBESNEGA POLA,*
JI JE MILOSTNO LE DOVOLIL, DA LAHKO DELNO ZAIDE ZA
OBZORJE IN SE TAKO VSAJ NEKOLIKO OSVEŽI V VLAŽNEM
OZRAČJU IN HLADNIH ZEMELJSKIH VODAH. NEBESNI
MEDVEDEK – MALI MEDVED PA SVOJI NEBESNI MATERI ZVE-
STO SLEDI IN BREZ PRESTANKA HITI IN HITI ZA NJO.

* TU JE MIŠLJEN SEVERNI NEBESNI POL (TEČAJ). TO JE TOČKA NA NEBU, KI JO
PREBODE SMER ZEMELJSKE VRTILNE OSI IN OKROG KATERE SE ZA OPAZO-
VALCA NA ZEMLJI NAVIDEZNO SUČE NEBO. TA TOČKA LEŽI BLIZU ZVEZDE
SEVERNICE, KI JE NAJSVETLEJŠA ZVEZDA MALEGA MEDVEDA.

VOLAR

ENA OD MNOGIH ZGODB O TEM OZVEZDJU PRIPOVEDUJE, DA JE V VOLARJU UPODOBLJEN DOBRODUŠEN PASTIR IKARIJ.

NEKEGA DNE JE IKARIJA OBISKAL V POTEPUHA PREOBLEČEN BOG VINA, DIONIZ. ČEPRAV JE STOPIL V HIŠO KOT POTEPUH, GA JE IKARIJ PRIJAZNO SPREJEL IN LEPO POGOSTIL. DIONIZ JE BIL GANJEN NAD IZKAZANO GOSTOLJUBNOSTJO IN ODLOČIL SE JE, DA IKARIJU V ZAHVALO PODARI VINSKO TRTO IN GA NAUČI UMETNOSTI VINOGRADNIŠTVA. TAKO JE MENDA IKARIJ PRVI V STARI GRČIJI ZASADIL VINOGRAD.

DOBROSRČNI PASTIR PA JE HOTEL LJUDEM POKAZATI SLADKI SADEŽ TRTE – GROZDJE IN JIM TUDI ODKRITI OKUS ČUDOVITO DOBREGA NAPITKA IZ GROZDJA – VINA. IN TAKO JE NEKOČ Z VINOM POGOSTIL SVOJE PRIJATELJE – PASTIRJE. TI PA NISO VEDELI, DA SE Z VINOM LAHKO OPIJEJO. MISLILI SO, DA JIH NAMERAVA IKARIJ ZASTRUPITI. ZATO SO GA UBILI.

DOLGO ČASA JE IKARIJEVA HČI ISKALA POGREŠANEGA OČETA. KONČNO JE NAŠLA NJEGOV GROB POD OSAMLJENIM BOROM. V OBUPU SI JE VZELA ŽIVLJENJE. PO SMRTI JE NATO DIONIZ POVZDIGNIL IKARIJA IN NJEGOVO HČER NA NEBO. PRAVIJO, DA OD TEDAJ TAM SIJETA OZVEZDJI VOLARJA IN DEVICE.

PO SMRTI JE NATO DIONIZ POVZDIGNIL IKARIJA IN NJEGOVO HČER NA NEBO. PRAVIJO, DA OD TEDAJ TAM SIJETA OZVEZDJI VOLARJA IN DEVI-CE.

LIRA

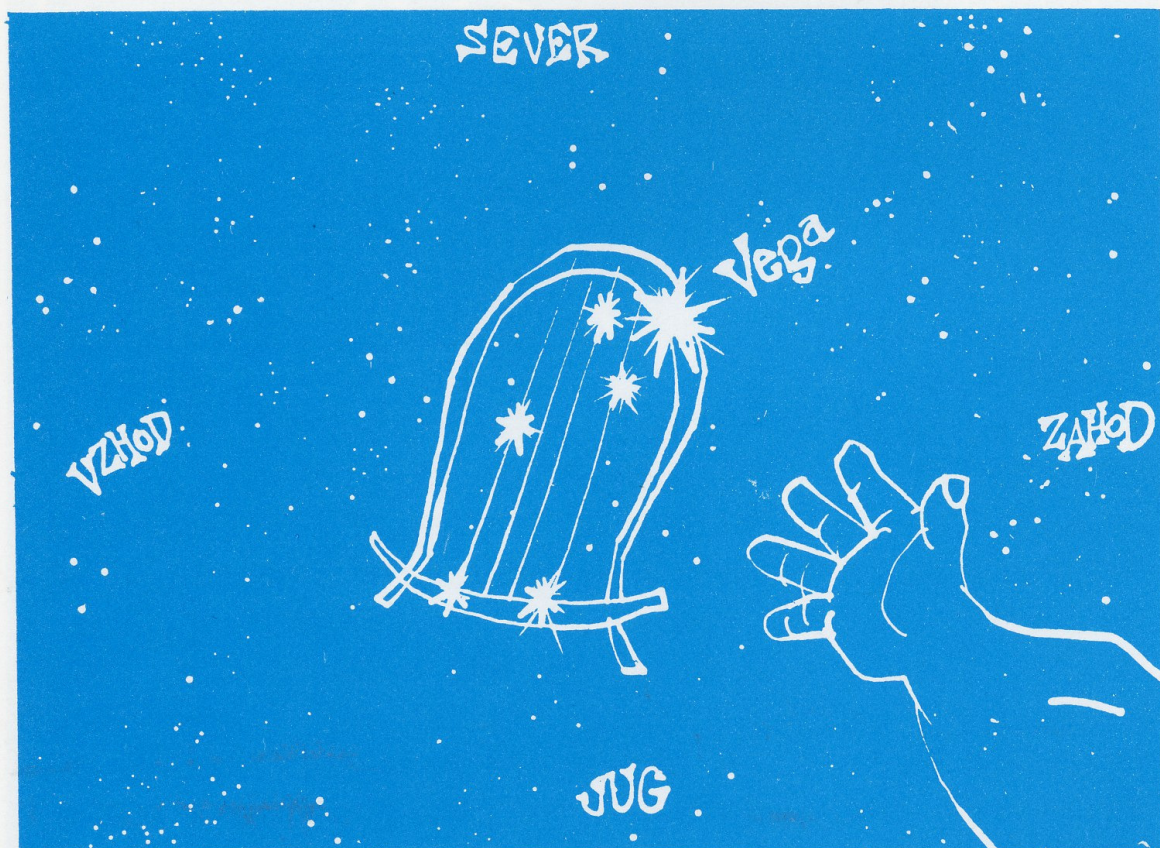
LIRA JE MAJHNI HARFI PODOBNO GODALO. OD BOGOV JO JE DOBIL ORFEJ. NANJO SE JE NAUČIL GOSLATI TAKO ČUDOVITO LEPO, DA JE S SVOJO PESMIJO OČARAL VSE ŽIVO IN MRTVO. ZAMAKNJENO SO GA POSLUŠALE PTICE IN RIBE, DREVESA IN KAMNI. OB NJEGOVI PESMI SO POSTALE DIVJE ZVERI KROTKE IN NEVARNE POŠASTI POVSEM NENEVARNE.

ORFEJ SE JE POROČIL Z LJUBKO EVRIDIKO. VEZALA JU JE NAJNEŽNEJŠA LJUBEZEN. TODA SREČNI PAR JE MALO ČASA ŽIVEL V SREČI. KMALU PO POROKI JE EVRIDIKO PIČILA STRUPENA KAČA. EVRIDIKA JE UMRLA. NEIZMERNNA JE BILA ORFEJEVA ŽALOST. VSO SVOJO BOLEČINO JE IZLIL V OTOŽNE PESMI. A VSE SOLZE MU NISO MOGLE VRNITI IZGUBLJENE ŽENE. ZATO SE JE ODLOČIL, DA BO ŠEL DOL V PODZEMNI SVET, KJER VLADA BLED IN TRDOSRČEN BOG PODZEMLJA HAD. MORDA S SVOJIM ČAROBNI PETJEM OMEHČA KAMNITO HADOVO SRCE IN TAKO IZPROSI, DA MU VRNE EVRIDIKO V ŽIVLJENJE.

VHOD V PODZEMLJE JE STRAŽIL NEVAREN TRIGLAVI PES, KI JE IMEL GADE NAMESTO ŠČETIN. NIHČE NI MOGEL MIMO NJEGA. ORFEJ PA JE TAKO MILO IGRAL IN PEL, DA JE PSA POPOLNOMA OMAMIL IN ŠEL BREZ TEŽAV MIMO NJEGA. S SVOJO ZVENEČO GLASBO JE OČARAL ŠE MNOGO DRUGIH NEVARNIH DUHOV IN POŠASTI NA POTI V TEMNO GLOBINO PODZEMLJA.

NAPOSLED JE ORFEJ PRIŠEL DO SAMEGA HADA. OB MILIH ZVOKIH JE ZAPEL ORFEJ TAKO GANLJIVO, DA JE OMEHČAL BREZČUTNEGA HADA. ORFEJU JE OBLJUBIL, DA

EVRIDIKO VRNE V ŽIVLJENJE LE, ČE SE NA NJO, KI MU BO SLEDILA NA POTI IZ PODZEMLJA, NE BO NITI ENKRAT OZRL, DOKLER NE PRESTOPI PRAGA PODZEMNEGA SVETA. IN TAKO STA SE ODPRAVILA NA GORNJI SVET. VSE JE BILO V REDU, DOKLER NISTA ORFEJ IN EVRIDIKA PRIŠLA SKORAJ NA KONEC SVOJEGA DOLGEGA POTOVANJA. PRI VHODU V

POTEM JE ZEVS POSTAVIL LIRO NA NEBO IN OD TEDAJ, TAKO PRAVIJO, SVETI TAM OZVEZDJE LIRE.

PODZEMLJE SO SE ŽE SVETLIKALI PRAMENI SONČNE SVETLOBE. TEDAJ PA SE JE ORFEJU ZAZDELO, DA ZA SABO NE SLIŠI VEČ EVRIDIKINEGA KORAKA, DA MU EVRIDIKA VEČ NE SLEDI. NI SE MOGEL PREMAGATI IN OZRL SE JE LE ZA HIPEC. KAKOR HITRO PA JE POGLEDAL NAZAJ, JE EVRIDIKA ZA VEDNO UTONILA V NJEGOVEM POGLEDU.

ORFEJA JE PRETRESLO. NJEGOVA ŽALOST JE BILA ŠE VEČJA. KAKOR IZGUBLJEN JE TAVAL PO SVETU IN IGRAL IN PEL ŠE BOLJ ŽALOSTNE PESMI. ŠE VEDNO PA SE JE MNOGO DEKLET ZALJUBILO VANJ. ON PA JE OSTAL ZVEST EVRIDIKI-NEMU SPOMINU IN SVOJI VELIKI LJUBEZNI DO NJE.

NEKOČ PA SO DEKLETA BESNO PODIVJALA, KER SE ORFEJ NI ZMENIL ZANJE. VANJ SO ZAČELE METATI KAMNE. TODA VSE JE USTAVILA ČAROBNA ORFEJEVA PESEM. ŠELE, KO SO RAZBESNELE DEKLICE Z GROZLJIVIM KRIČANJEM PREVPILE ZVOK NJEGOVIH NAPEVOV, GA JE ZADEL KAMEN IN GA UBIL. DEKLETA SO LIRO VRGLE V REKO. BOG ZEVS PA JE POSLAL TJA JASTREBA, DA PRINESE LIRO NAZAJ K BOGOVOM, KAMOR TUDI SPADA. POTEM JE ZEVS POSTAVIL LIRO NA NEBO IN OD TEDAJ, TAKO PRAVIJO, SVETI TAM OZVEZDJE LIRE.

KAKO JE PRIŠEL LABOD MED OZVEZDJA, PRIPOVEDUJE ZGODBA O MLADEM IN NEIZKUŠENEM FAETONU, KI SE JE PONESREČIL, KO JE VOZIL SONČNI VOZ ČEZ NEBO.

NEKOČ SO SE LJUDJE ZLOBNO POSMEHOVALI FAETONU. NISO MU VERJELI, DA JE SIN SAMEGA SONČNEGA BOGA HELIJA. MLADENIČ JE GOVORIL SVOJEMU OČETU, NAJ NEJEVERNEŽEM NA NEK NAČIN POKAŽE, DA MU JE RES OČE. DA BI RAZBLINIL VSE DVOME LJUDI, JE HELIJ OBLJUBIL, DA IZPOLNI SLEHERNO SINOVO ŽELJO, ZA KATERO GA POPROSI.

IN FAETON GA JE POPROSIL, NAJ MU VSAJ ZA EN DAN ZAUPA SVOJ ZLATI SONČNI VOZ, V KATEREGA SO VPREŽENI HITRI KRILONOGI KONJI, DA SE Z NJIM SAM POPELJE PREK NEBA. DOLGO ČASA JE HELIJ DOPOVEDOVAL SVOJEMU SINU, NAJ SE ODREČE TEJ NEPREMIŠLJENI NAMERI. VOŽNJA PO PROSTRANEM NEBU JE NAMREČ SILNO NEVARNA. TREBA JE ITI MIMO KRVOLOČNEGA LEVA, TRDOROGEGA BIKA, ZAHRBTNEGA RAKA IN ŠE MIMO MNOGIH DRUGIH NEVARNIH ČUVAJEV ŽIVALSKÉ CESTE.* KO PA SE VOZ SPUŠČA NAVZDOL V ZAHOD, JE ZELO TEŽKO ZADRŽATI V DIRU ISKRIVE KONJE. TODA FAETON SE NI IN NI DAL PREGOVORITI IN HELIJ JE NAPOSLED NEZADOVOLJEN PRIVOLIL.

Z VZHODOM SE JE FAETON ODPRASIL NA POT. OPOLDNE SE JE DVIGNIL VISOKO NAD ZEMLJO. PRED NJIM SE JE

* NAVIDEZNA LETNA POT SONCA NA NEBU PELJE ČEZ DVANAJST OZVEZDIJ, V KATERIH PREVLAĐUJEJO ŽIVALSKA IMENA: RIBI, OVEN, BIK, RAK, LEV, ŠKORPIJON IN KOZOROG. TA OZVEZDJA SEŠTAVLJAJÓ NA NEBU PAS, KI MU REČEMO ŽIVALSKI KROG ALI ZODIAK. ŽIVALSKA CESTA POMENI TOREJ ŽIVALSKI KROG.

NENADOMA POJAVIL STRUPENI ŠKORPIJON. FAETON SE JE PRESTRAŠIL. VAJETI JE SPUSTIL IZ ROK. NIČ VEČ NI MOGEL KROTITI HITRIH KRILATIH KONJ, KI SO SE SPLAŠILI. SONČNI VOZ JE ZLETEL S POTI IN SE ZAČEL PRIBLIŽEVATI ZEM-LJI. GOZDOVI NA GORAH SO ZAGORELI, JEZERA IN MORJA SO ZAČELA IZPAREVATI, LJUDI JE OŽGALO DO SMRTI IN POKRAJINA SE JE SPREMENILA V PUŠČAVO. DA NE BI PRIŠLO DO UNIČENJA SVETA, JE RAZSRŠENI ZEVS S STRELO RAZBIL VOZ. PRI TEM SE JE UBIL TUDI FAETON, KI JE GOREČ STRMOGLAVIL Z NEBA KOT METEOR V REKO ERIDAN.

KO JE KONČNO OBUPAL, DA BI NAŠEL FAETONA, GA JE ZEVS POVZDIG-NIL NA NEBO IN PRIPEL MED ZVEZDE. OD TEDAJ, PRAVIJO, SVETI NA NEBU OZVEZDJE LABODA.

MNOGI SO OBJOKOVALI FAETONOVO SMRT. MED NJIMI JE BIL TUDI NJEGOV ZVESTI PRIJATELJ. KAR NAPREJ SE JE POGANJAL V REKO, DA BI NAŠEL FAETONOVO TRUPLO. A VSE ZAMAN. TA PRIJATELJEVA PREDANOST IN LJUBEZEN DO FAETONA PA JE ZEVS ZA ZELO GANILA. ZATO JE PRIJATELJA SPREMENIL V LABODA, DA BI SE LAŽE POTAPLJAL. KO JE KONČNO OBUPAL, DA BI NAŠEL FAETONA, GA JE ZEVS POVZDIGNIL NA NEBO IN GA PRIPEL MED ZVEZDE. OD TEDAJ, PRAVIJO, SVETI NA NEBU OZVEZDJE LABODA.

OREL

PRAVIJO, DA JE IMEL OD PTIC EDINO OREL TAKO MOČNA KRILA, DA SE JE DVIGNIL VISOKO NA NEBO IN SI TAM POPOLNOMA SAM, BREZ POMOČI BOGOV, POISKAL SVOJE MESTO MED OZVEZDJI.

OREL JE BIL ZEVSOVA NAJLJUBŠA PTICA. DOBIVAL JE MNOGO TEŽKIH NALOG. MORDA NOBENA NI BILA TEŽJA, MORDA NOBENA NI BOLJ PREIZKUSILA MOČI NJEGOVIH KRIL, KOT TISTA, KO JE MORAL NA ZEMLJI POISKATI IN PRINESTI NA GORO BOGOV – OLIMP MLADENIČA, KI BI POSTAL NOVI STREŽNIK BOGOV.

HEBA, BOGINJA VEČNE MLADOSTI, JE BILA ŽE DOLGO ČASA STREŽNICA NA OLIMPU. ZEVS PA JE BIL NAD NJO NEJEVOLJEN, SAJ JE BILA ZELO POVRŠNA, PA TUDI NERODNA. NA KRALJEVIH POJEDINAH JE VEČKRAT POLILA SKODELICE NEKTARJA V NAROČJE BOGOV. ZATO SE JE ZEVS ODLOČIL, DA SI POIŠČE NOVEGA STREŽNIKA.

IN Z OLIMPA JE POSLAL ORLA DOL NA ZEMLJO, DA POIŠČE IN PRINESE NAJLEPŠEGA MLADENIČA, KI GA ZAPAZI. ORLOVO OKO SE JE ZAPIČILO V LEPEGA GANIMEDA, SINA TROJANSKEGA KRALJA. GANIMED JE RAVNO PASEL ČREDO OVAC SVOJEGA OČETA, KO SE JE OREL HITRO SPUSTIL Z VIŠINE. S KREMPLJI JE TRDNO ZAGRABIL MLADENIČA IN GA ODNESEL NA OLIMP. TU SE JE MLADENIČ S SVOJO LEPOTO IN USTREŽLJIVOSTJO PRILJUBIL NE SAMO ZEVSU, AMPAK VSEM BOGOVOM, ŠE PRAV POSEBNO PA BOGINJAM.

PRAVIJO, DA JE IMEL OD PTIC EDINO OREL TAKO MOČNA KRILA, DA SE JE DVIGNIL VISOKO NA NEBO IN SI TAM POPOLNOMA SAM, BREZ POMOČI BOGOV, POISKAL SVOJE MESTO MED OZVEZDJI.

PERZEJ

GRŠKEMU KRALJU AKRISIJU SO PREROKOVALI, DA GA BO UBIL VNUK, SIN NJEGOVE HČERKE. KRALJ SE JE ZBAL ZA SVOJE ŽIVLJENJE IN KO JE HČERKA RODILA SINA – PERZEJA, JE OBA SKUPAJ ZAPRL V OMARO, TO PA JE VRGEL V MORJE. DOLGO ČASA JE PERZEJA IN NJEGOVO MATER NOSILO MORJE. KONČNO SO JU MORSKI VALOVI PRINESLI NA OBALO NEKEGA OTOKA, KJER SO JU REŠILI.

OTOŠKI KRALJ SE JE ZALJUBIL V PERZEJEVO MATER. KLJUB NJENEMU NASPROTOVANJU SE JE OŽENIL Z NJO. PERZEJEVA MATI JE ZATO ISKALA ZAŠČITO PRI SVOJEM SINU. KRALJ PA PERZEJA NI MARAL IN SE GA JE HOTEL NA VSAK NAČIN ZNEBITI. DA BI V TEM USPEL, GA JE POSLAL V SKORAJ GOTOVO SMRT – PO GLAVO GROZNE POŠASTI GORGONE MEDUZE.

OD TREH SESTER GORGON JE BILA LE MEDUZA SMRTNA. TELO GORGON JE POKRIVALA KOT JEKLO TRDA KOŽA. IMELE SO OSTRE IN DOLGE ZOBE, BAKRENE ROKE IN ZLATA KRILA, S KATERIMI SO LETALE. NA GLAVI SO JIM NAMESTO LAS RASLE IN SE ZVIJALE STRUPENE KAČE. POGLED NANJE JE BIL STRAŠEN. KDOR JIH JE POGLEDAL, JE OKAMENEL.

NA POTI DO GROZNE MEDUZE STA PERZEJA SREČALA HERMES, BOG SPRETNOSTI IN PREMETENOSTI, IN ATENA, BOGINJA MODROSTI. HERMES MU JE POSODIL SVOJ MEČ, KI JE Z LAHKOTO REZAL VSAKO KOVINO, ATENA PA MU JE DALA KOT ZRCALO GLADEK ŠČIT. S POMOČJO BOGOV JE NATO PERZEJ DOBIL ŠE LETEČE SANDALE, VELIKO TORBO IN KAPO, KI GA JE NAREDILA NEVIDNEGA. KO JE IMEL VSE

TO, SE JE ODPRAVIL NA OTOK, KJER SO PREBIVALE GORGONE. POŠASTI JE ZATEKEL, KO SO RAVNO SPALE. DA NE BI OKAMENEL, JE ŠEL PROTI NJIM RITENSKO. V ŠČITU, KI GA JE DRŽAL OBRNJENEGA PROTI POŠASTIM, JE POŠASTI LAHKO VIDEL KOT V OGLEDALU. POTIHO SE JE PRIBLIŽAL MEDUZI IN JI S PRVIM ZAMAHOM ODROBIL GLAVO IN JO HITRO STLAČIL V TORBO. IZ OKRVAVLJENEGA MEDUZINEGA TRUPLJA JE TEDAJ SKOČIL KRILATI KONJ PEGAZ. PERZEJ GA JE TAKOJ UKROTIL, GA ZAJAHAL IN NEVIDEN S KAPO NA GLAVI KAR SE DA URNO ZBEŽAL DALEČ PROČ OD GROZNIH SESTER.

KO JE TAKO LETEL NAD DEŽELO, KJER JE VLADAL KRALJ KEFEJ, JE OB MORSKI OBALI OPAZIL NA SKALNATI PEČINI Z VERIGAMI PRIKOVANO IN NA SMRT OBSOJENO LEPO KRALJEVO KČER ANDROMEDO. REŠIL JO JE KRUTE SMRTI PRED MORSKO POŠASTJO, OGABNIM KITOM, KI JE HOTEL ANDROMEDO POŽRETI. NATO SE JE PERZEJ Z ANDROMEDO POROČIL, POISKAL SVOJO MATER IN VSI SKUPAJ SO SE ODPRAVILI V PERZEJEVO DOMOVINO.

PO SVOJI SMRTI JE BIL PERZEJ ZARADI SVOJIH JUNAŠTEV POVZDIGNEN NA NEBO MED ZVEZDE. PRAVIJO, DA TAM OD TEDAJ SIJE OZVEZDJE PERZEJA.

KO JE AKRISIJ ZVEDEL ZA VNUKOV POVRATEK, SE JE UMAKNIL V DRUGO DEŽELO. TAM PA JE BILO NEKOČ TEKMOVANJE V BOJNIH IGRAH. PO NAKLJUČJU SE JE K TEKMOVANJU PRIGLASIL TUDI PERZEJ. S SILNO MOČJO JE VRGEL PERZEJ TEŽKI DISK. V LETU GA UJAME VETER IN DISK ZLETI VISOKO POD OBLAKE. KO PADE NA ZEMLJO, SMRTNO RANI AKRISIJA. PREROŠTVO SE JE URESNIČILO.

PO SVOJI SMRTI JE BIL PERZEJ ZARADI SVOJIH JUNAŠTEV POVZDIGNJEN NA NEBO MED ZVEZDE. PRAVIJO, DA TAM OD TEDAJ SIJE OZVEZDJE PERZEJA.

ANDROMEDA

NEKOČ SE JE KRALJICA KASIOPEJA, ŽENA MOGOČNEGA KRALJA KEFEJA, KAR NAPREJ BAHALA, DA JE NAJLEPŠA, DA JE CELO LEPŠA OD PRELEPIH MORSKIH VIL. TO JE VILE ZELO RAZŽALILO. RAZJEZILE SO SE IN OD SVOJEGA DOBREGA ZAŠČITNIKA POZEJDONA, BOGA MORJA, SO ZAHTEVALE, NAJ BAHAVO KRALJICO KAZNUJE.

IN POZEJDON JE NAD KEFEJEVO KRALJESTVO POSLAL HUDO NESREČO – OGABNO MORSKO POŠAST, VELIKAN-SKEGA KITA, DA OPUSTOŠI DEŽELO IN UNIČI LJUDI. KRALJ JE BIL OBUPAN. ZA POMOČ JE PROSIL PREROČIŠČE. PRE-ROKI SO MU REKLI, DA LAHKO REŠI DEŽELO IN LJUDI LE TAKO, DA ŽRTVUJE SVOJO LEPO HČER ANDROMEDO. Z VERIGAMI NAJ JO DA PRIKOVATI NA SKALNATO PEČINO OB MORSKI OBALI, DA JO POŽRE KIT. TAKO SO TUDI STORILI.

PRAV TEDAJ PA JE NAD KEFEJEVO DEŽELO NA KRILATEM KONJU PEGAZU LETEL JUNAŠKI PERZEJ. VRAČAL SE JE DOMOV PO ZMAGI NAD GROZNO MEDUZO GORGONO, KI JE S SVOJIM POGLEDOM SPREMINJALA VSE ŽIVO V KAMEN. PERZEJ JI JE ODSEKAL GLAVO IN SEDAJ JO JE IMEL SPRAV-LJENO V VELIKI TORBI. OB MORSKI OBALI NA SKALNATI PEČINI JE ZAPAZIL PRIKOVANO IN SMRTI PREPUŠČENO LEPO KRALJEVO HČER. SPUSTIL SE JE DOL, DA VIDI, KAJ SE DOGAJA. KOMAJ MU JE ANDROMEDA VSE POJASNILA, ŽE SE JE IZ MORSKIH GLOBIN DVIGNILA POŠAST IN SE ZAČELA PRI-BLIŽEVATI ŽRTVI. PERZEJ JE KITU POKAZAL MEDUZINO GLAVO – SAM PA JE PRI TEM POGLEDAL PROČ OD NJE – IN GRDA IN KRVOLOČNA POŠAST SE JE V HIPU SPREMENILA V NEŠKODLJIVO SKALO.

TAKO JE REŠIL PERZEJ KRALJESTVO POGUBE. VSI SO MU BILI HVALEŽNI, NAJBOLJ PA KRALJ. LEPO ANDROMEDO JE NATO VZEL PERZEJ ZA ŽENO. ODPELJAL JO JE V SVOJO DOMOVINO, KJER SO SE JIMA RODILI LEPI IN POSTAVNI OTROCI. SREČNO STA ŽIVELA DO POZNE STAROSTI.

VSE GLAVNE OSEBE TE ZGODBE JE DOMIŠLJIJA STARIH GRKOV POSADILA NA NEBO, KJER SO OVEKOVEČENE V OZVEZDJIH ANDROMEDE, PERZEJA, KASIOPEJE, KEFEJA, PEGAZA IN KITA.

PRAV TEDAJ PA JE NAD KEFEJEVO DEŽELO NA KRILATEM KONJU PEGAZU JEZDIL JUNAŠKI PERZEJ ... OB MORSKI OBALI NA SKALNATI PEČINI JE ZAPAZIL PRIKOVANO IN SMRTI PREPUŠČENO LEPO KRALJEVO HČER.

VOZNIK

V STARI GRČIJI SO POZNALI MNOGO SLAVNIH VOZNIKOV. BREZ DVOMA PA JE BIL MED NJIMI NAJBOLJ SLAVEN IN IZKUŠEN POHABLJENI KRALJ ENOMAJ. KER NI MOGEL HODITI, JE IZUMIL VOZILO. KO SE JE PRVIČ PELJAL S SVOJIM DRDRAJOČIM VOZILOM, GA JE OPAZOVAL SAM BOG ZEVS IN OBČUDOVAL NJEGOVO UMETNOST VOŽNJE. IN JE SLAVNEGA VOZNIKA POČASTIL TAKO, DA GA JE POSTAVIL MED ZVEZDE NA NEBO, KJER OD TEDAJ SVETI OZVEZDJE VOZNIKA.

ENOMAJU JE BILO PREROKOVANO, DA BO UMRL, ČE SE BO NJEGOVA HČI OMOŽILA. DA SE TO NE BI DOGODILO, SE JE ODLOČIL, DA BO DAL HČER ZA ŽENO TISTEMU, KI GA BO PREMAGAL V DIRKI Z VOZOM. KDOR PA BO PRIŠEL NA CILJ ZA NJIM, BO NJEGOVA NAGRADA SMRT. ENOMAJ JE DOBRO VEDEL, DA JE NAJBOLJŠI MED NAJBOLJŠIMI IN DA GA NI BLIZU NE DALEČ TAKEGA JUNAKA, KI BI SI UPAL DIRKATI Z NJIM.

LEPA ENOMAJEVA HČERKA JE SILNO OČARALA TUDI PELOPSA, VLADARJA POLOTOKA PELOPONEZA. PELOPS JO JE ŽELEL IMETI ZA ŽENO IN ZATO JE SPREJEL ENOMAJEV IZZIV. PELOPS JE RAZMIŠLJAL IN RAZMIŠLJAL, KAKO BI UKANIL KRUTEGA NASPROTNIKA. UVIDEL JE, DA GA NE MORE PREMAGATI S HITRO VOŽNJO, AMPAK LE Z UKANO. PODKUPIL JE POMOČNIKA, KI JE VODIL KRALJEVI DIRKALNI VOZ, DA JE IZ KOLES VZEL BRONASTO OSNICO IN JO ZAMENJAL Z VOŠČENO. SREDI VIHRAVE DIRKE JE ENOMAJEV VOZ IZGUBIL KOLO. VOZ SE JE RAZSUL, KRALJ JE PADEL NA TLA IN SE UBIL.

TAKO JE PELOPS PREMAGAL KRALJA, NJEGOVO HČER PA VZEL ZA SVOJO ŽENO.

IN JE SLAVNEGA VOZNIKA POČASTIL TAKO, DA GA JE POSTAVIL MED
ZVEZDE NA NEBO, KJER OD TEDAJ, TAKO PRAVIJO, SVETI OZVEZDJE
VOZNIKA.

DVOJČKA

Z OZVEZDJEM DVOJČKOV JE POVEZANA ZGODBA O DVEH PRAVLJIČNIH JUNAKIH. TO STA BILA BRATA – DVOJČKA KASTOR IN POLUKS. PRVI JE BIL SIN NAVADNEGA ZEMLJANA, DRUGI PA SIN SAMEGA VLADARJA BOGOV, VSEMOGOČNEGA ZEVS. ZATO JE BIL KASTOR SMRTEN, POLUKS PA NESMRTEN. BRATA STA BILA DRUG DRUGEMU ENAKA. DORASLA STA V KRASNA MLADENIČA IN NELOČLJIVO PRIJATELJSTVO JU JE VEZALO. SKUPAJ STA SE LOTILA TUDI ŠTEVILNIH JUNAŠTEV, S KATERIMI STA SI PRIBORILA NESMRTNO SLAVO.

TAKO STA NEKOČ UGRABILA LEPI SESTRI, NEVESTI DVEH DRUGIH TUDI JUNAŠKIH BRATOV, S KATERIMA STA SE DVOJČKA MOČNO SPRLA. V DVOBOJU Z NJIMA STA DVOJČKA SICER ZMAGALA, VENDAR JE BIL KASTOR SMRTNO RANJEN IN JE UMRL. POLUKS SE NI IN NI MOGEL POTOLAŽITI, KO JE IZGUBIL SVOJEGA NAJBOLJŠEGA IN SRČNO LJUBLJENEGA PRIJATELJA. RAJE BI ŽRTVOVAL SVOJO NESMRTNOST, KOT DA BI BIL LOČEN OD SVOJEGA BRATA. SVOJEGA VSEMOGOČNEGA OČETA ZEVS JE MILO ROTIL, NAJ GA USLIŠI IN GA PUSTI UMRETI.

ZEVS JE BIL PRESUNJEN NAD LJUBEZNIJO, KI STA JO DELILA BRATA DRUG DRUGEMU. ZATO JE ODLOČIL TAKOLE: KER ŽE HOČE POLUKS VSE DELITI Z BRATOM, TEDAJ NAJ PREŽIVI POLOVICO VSAKEGA DNE S KASTORJEM V TEMNEM IN MRAČNEM PODZEMLJU, DRUGO POLOVICO DNEVA PA V SVETLI NEBEŠKI DVORANI PRI NJEM IN DRUGIH BOGOVIH. TAKO BOSTA OSTALA DVOJČKA ZDRUŽENA TUDI PO SMRTI, KAKOR STA BILA ZDRUŽENA V ŽIVLJENJU.

NJUNO VDANO BRATOVSKO LJUBEZEN PA JE ZEVS OVEKOVEČIL TAKO, DA JU JE POSTAVIL Z RAMO OB RAMI NA NEBO, KJER OD TEDAJ, TAKO PRAVIJO, SVETI OZVEZDJE DVOJČKOV.

NJUNO VDANO BRATOVSKO LJUBEZEN JE ZEVS OVEKOVEČIL TAKO, DA JU JE POSTAVIL Z RAMO OB RAMI NA NEBO, KJER OD TEDAJ, TAKO PRAVIJO, SVETI OZVEZDJE DVOJČKOV.

ORION

ENO NAJLEPŠIH OZVEZDIJ UPODABLJA PRAVLJIČNEGA LOVCA ORIONA.

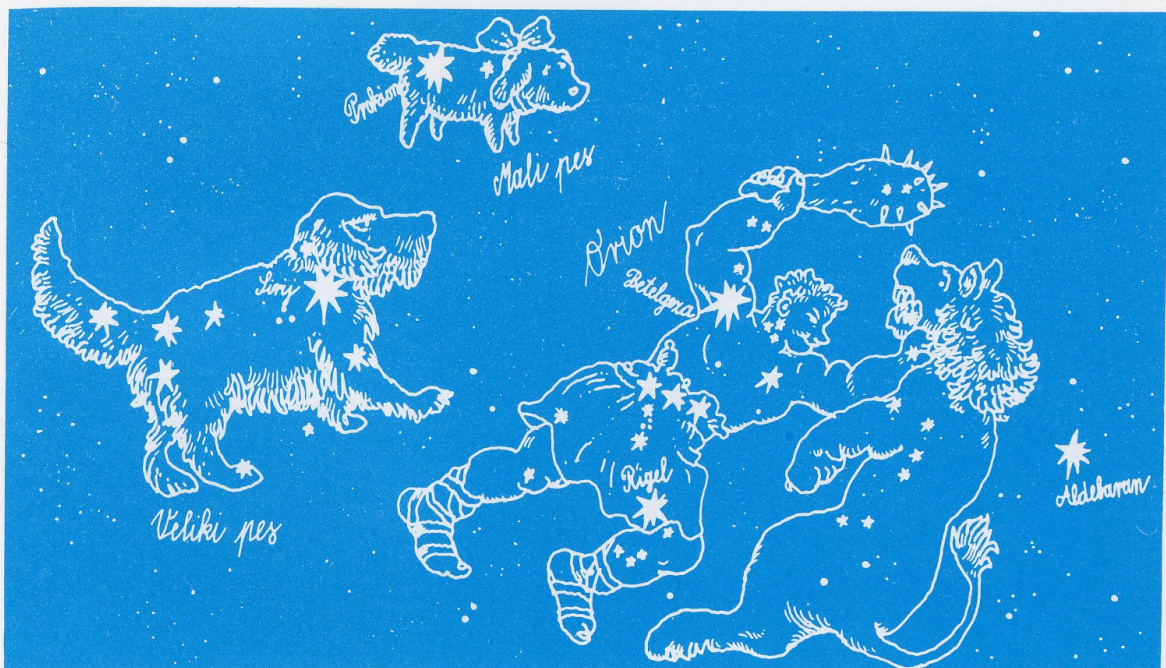
PRAVIJO, DA JE BIL ORION NAJVEČJI IN NAJPOGUMNEJŠI LOVEC V STARI GRČIJI. BIL JE TAKO DOBER LOVEC, DA SO NJEGOVI LOVSKI UMETNOSTI ZAVIDALI CELO BOGOVI. TO PA MU JE STOPILO V GLAVO IN ZAČEL SE JE BAHATI, DA SE NE BOJI NOBENE ŽIVALI. ZEVSOVA ŽENA, BOGINJA HERA, PA SE JE MALCE NAVELIČALA TEGA PRAZNEGA HVALISANJA. IN SKLENILA JE, DA BO ORIONA GRDO KAZNOVALA IN TO TAKO, DA BO UMRL NA ZELO PONIŽEVALEN NAČIN. UMORILA GA BO NEZNATNA ŽIVAL, MAJHEN ŠKORPIJON, KI PA IMA SMRTNO STRUPEN PIK.

NEKEGA JUTRA JE OB POTI, PO KATERI JE ORION OBICAJNO HODIL NA VSAKODNEVNI LOV, V ZASEDI NANJ PREŽAL ŠKORPIJON IN GA PIČIL V PETO. VELIKI LOVEC JE UMRL. NJEGOVA SMRT JE ZELO RAZŽALOSTILA LOVSKO BOGINJO ARTEMIDO, KI JE BILA ZALJUBLJENA V LEPEGA ORIONA. SVOJEGA VSEMOGOČNEGA BRATA ZEVSJA JE PROSILA, NAJ POSTAVI ORIONA KOT OZVEZDJE NA ČASTNO MESTO NA NEBO, KJER BO OSTAL NESMRTEN IN GA BO LAHKO GLEDALA VSAKO NOČ. TO PA NI BILO VŠEČ HERI. OD ZEVSJA JE ZAHTEVALA, DA MORA TAKO KOT ORIONA POČASTITI TUDI ŠKORPIJONA.

IN ZEVS JE POSTAVIL OBA NA NEBO. TODA BIL JE PREVIDEN. DAL JU JE ZELO NARAZEN. ŠKORPIJONA JE POSTAVIL NA POLETNO NEBO, ORIONA PA PRIPEL NA ZIMSKO NEBO, TAKO DA NISTA NIKDAR ISTOČASNO NAD OBZORJEM. TAKO NE MORE PRITI DO NEVARNOSTI, DA BI ŠKORPIJON

PONOVNO PIČIL ORIONA ALI PA DA BI SE LOVEC MAŠČEVAL NAD ŽIVALCO, KI GA JE POGUBILA.

OB ORIONU VDANO STOJITA NJEGOVA NAJLJUBŠA LOVSKA PSA, VELIKI PES IN MALI PES, KI STA BILA NJEGOVA ZVESTA SPREMLJEVALCA PRI LOVSKIH POHODIH NA ZEMLJI, SEDAJ PA MU DELATA DRUŽBO ŠE NA NEBU. Z NJUNO POMOČJO BO VELIKI LOVEC STARIH ČASOV ŠE NAPREJ ZASLEDOVAL BIKA, VELIKEGA MEDVEDA IN TUDI DRUGE DIVJE ŽIVALI PREKO RAZSEŽNIH NEBESNIH POLJAN.

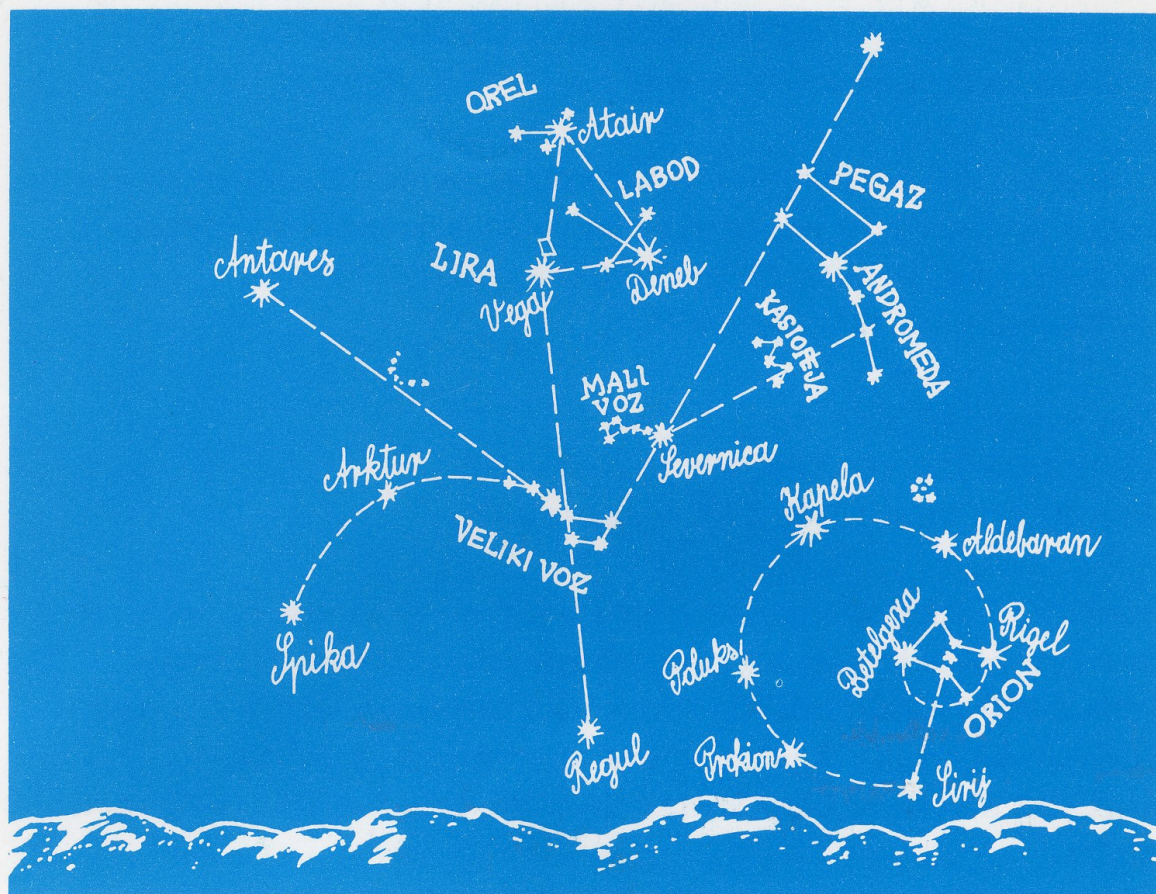
IN ZEVS JE POSTAVIL OBA NA NEBO. TODA BIL JE PREVIDEN. ŠKORPIJONA JE POSTAVIL NA POLETNO NEBO, ORIONA PA PRIPEL NA ZIMSKO NEBO TAKO, DA NISTA NIKDAR ISTOČASNO NAD OBZORJEM.

V JASNI NOČI BREZ MESEČINE POGLEJ NA ZVEZDNO NEBO. OPAZIL BOŠ, DA SVETIJO ZVEZDE RAZLIČNO MOČNO IN DA SO RAZPOREJENE NEENAKOMERNO. NA NEBU SO POSEJANE V SKUPINE, KI JIM REČEMO OZVEZDJA. ZA NAS JE ZELO ZANIMIVO OZVEZDJE VELIKI MEDVED. SEDEM NJEGOVIH NAJSVETLEJŠIH ZVEZD SESTAVLJA VELIKI VOZ. OPAZUJEŠ GA LAHKO VSAKO JASNO NOČ. PO VELIKEM VOZU PA SE NAJLAŽJE ZNAJDEŠ MED ZVEZDAMI IN OZVEZDJI NA NEBU.

VELIKI VOZ JE DEL OZVEZDJA VELIKEGA MEDVEDA.

SLIKA PRIKAZUJE, KAKO LEŽIJO GLAVNA OZVEZDJA Z NAJSVETLEJŠIMI ZVEZDAMI, KI JIH LAHKO OPAZUJEŠ IZ NAŠIH KRAJEV. NAJLAŽJE JIH POIŠČEŠ TAKO, DA VZAMEŠ ZA IZHODIŠČE VELIKI VOZ. ČE ŠE NE ZNAŠ POISKATI VELIKEGA VOZA, POPROSI KOGA, KI TO ZNA, DA TI GA POKAŽE.

DVOJČKA
* * Kaston
Polukó

Kapela (Koxa)
* VOZNIK

BIK
* Aldebaran

Betelgeza

ORION

Rigel

* Sirij
(najsvetlija
zvezda)

Vzhod

↓
jug